

УДК 378.091.3.011.3 - 051:373.2 (045)

Н. М. МИСЬКОВА

здобувач

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ В СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ НАВИЧОК, ОРІЄНТОВАНИХ НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК

У статті висвітлено питання експериментального дослідження дієвості технології підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до формування навичок, орієнтованих на сталий розвиток. Виокремлено напрями освітньої роботи за зазначеною технологією. Описано критерії (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, поведінковий та методичний), показники та рівні готовності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до формування навичок, орієнтованих на сталий розвиток. Висвітлено деякі аспекти проведення формувального етапу педагогічного експерименту, а саме: напрями, форми та методи підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до формування навичок, орієнтованих на сталий розвиток. Розкрито результати контрольного етапу експериментального дослідження підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до формування навичок, орієнтованих на сталий розвиток.

Ключові слова: технологія, компоненти підготовки, готовність майбутніх вихователів до професійної діяльності, сталий розвиток.

Дедалі більшої актуальності на сучасному етапі розвитку суспільства набуває стратегія сталого розвитку, причому особливі надії в цьому напрямі покладають на освіту. Оскільки початковою ланкою системи освіти України визначено дошкільну, реалізація окремих аспектів освіти для сталого розвитку має відбуватися, починаючи вже із закладів дошкільної освіти.

Питання впровадження освіти для сталого розвитку перебуває в колі наукових інтересів сучасних науковців та практиків. Зокрема, питання впровадження ідей сталого розвитку в освітній процес навчальних закладів досліджують О. Безсонова, Н. Гавриш, В. Карамушка, О. Орлова, О. Пометун, Н. Пустовіт, А. Степанюк, І. Сущенко та ін.; питання підготовки вчителів до викладання питань сталого розвитку – І. Бондарук, Г. Жирська, І. Осадченко, І. Січко, А. Степанюк та ін.

Відтак, набуває актуальності розробка технології підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до формування навичок, орієнтованих на сталий розвиток.

Мета статті полягає у висвітленні окремих аспектів проведення педагогічного експерименту з перевірки дієвості технології підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до формування навичок, орієнтованих на сталий розвиток.

На сучасному етапі розвитку суспільства та модернізації системи освіти України виявлено суперечності між потребою в підготовці майбутніх вихователів до формування в дітей дошкільного віку навичок, орієнтованих на сталий розвиток, і відсутністю теоретичних та практичних основ

такої підготовки. На підставі аналізу наукових теоретичних досліджень розроблено технологію підготовки майбутніх вихователів до формування в старших дошкільників навичок, орієнтованих на сталий розвиток, та визначено напрями її впровадження: організаційно-навчальний, професійно-діяльнісний і соціально-активний.

«Будь-яка педагогічна технологія, – підкреслює О. Пошетун, – це системне педагогічне явище, структурними складовими якого є: цілі навчання; зміст навчання; форми і методи організації навчального процесу; засоби педагогічної взаємодії викладача і студента/студентів (засоби викладання й учіння); активні (мотивовані та свідомі) суб'єкти взаємодії: студент/студенти, викладач; результат взаємодії та діяльності (у тому числі і рівень професійної компетентності)» [5, с. 25].

Мета розробленої нами технології полягає в забезпеченні готовності майбутніх вихователів до формування в старших дошкільників навичок, орієнтованих на сталий розвиток.

Експериментальне дослідження дієвості технології підготовки майбутніх вихователів до формування в старших дошкільників навичок, орієнтованих на сталий розвиток, здійснено на базі Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії. У дослідженні взяли участь студенти першого бакалаврського рівня вищої освіти за спеціальністю «Дошкільна освіта». Очікуваним результатом упровадження технології є готовність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування в старших дошкільників навичок, орієнтованих на сталий розвиток.

Розглядаючи поняття готовності, зауважимо, що А. Линенко визначає її як цілісне стійке утворення, яке мобілізує особистість на включення в професійну діяльність та підкреслює, що готовність виникає та розвивається в результаті відповідного досвіду людини, заснованого на формуванні позитивного ставлення до діяльності, усвідомлення мотивів і потреб у ній, об'єктивізації її предмета й способів взаємодії з ним [3]; Л. Зданевич підкреслює, що «готовність є системним показником ефективності підготовки фахівців дошкільної освіти у вищих педагогічних навчальних закладах до професійної діяльності» [2, с. 9–10].

У ході проведення експериментальної роботи обґрунтовано структуру підготовки майбутніх вихователів до формування в старших дошкільників навичок, орієнтованих на сталий розвиток, складовими компонентами якої визначено ціннісний, когнітивний, поведінковий, рефлексивний, методичний.

Зважаючи на аналіз наукових досліджень та компонентну структуру професійної підготовки, виділено ціннісно-мотиваційний, когнітивний, поведінковий та методичний критерії. Кожному із зазначених критеріїв відповідають певні показники. Так, до показників ціннісно-мотиваційного критерію зараховано ціннісне ставлення до ідей сталого розвитку; бажання поширювати ідеї сталого розвитку в суспільстві. Когнітивному критерію відповідають такі показники: наявність знань про сталий розвиток, освіту

для сталого розвитку та інтегрований курс «Дошкільнятам – про освіту для сталого розвитку». Поведінковий критерій визначено за допомогою таких показників: оцінка власних дій у контексті ідей сталого розвитку; активність у поширенні ідей сталого розвитку. Методичний критерій враховує вміння організовувати різні види діяльності зі старшими дошкільниками за принципами педагогіки емпатії та вміння планувати освітню діяльність зі старшими дошкільниками за програмою «Дошкільнятам – про освіту для сталого розвитку».

Відповідно до розроблених критеріїв та показників визначено рівні готовності майбутніх вихователів до формування в старших дошкільників навичок, орієнтованих на сталий розвиток: високий, достатній, середній, низький.

На контрольному етапі експериментального дослідження використано анкетування, тестування, спостереження за професійною діяльністю майбутніх вихователів, вивчення продуктів діяльності.

Зазначені методи дослідження використовували з урахуванням низки вимог, як-от: цілеспрямованості (що спостерігати, що фіксувати); об'єктивності (фіксувати не свої припущення, а об'єктивну типову інформацію); системності й систематичності; упорядкованості та простоті фіксації необхідних результатів.

Засобами реалізації технології визначено в організаційно-навчальному напрямі спецкурс та викладання дисциплін фахової підготовки за принципами педагогіки емпатії; у професійно-діяльнісному напрямі – програму педагогічної практики; у соціально-активному – волонтерську діяльність майбутніх вихователів.

Основною формою проведення розробленого спецкурсу «Підготовка майбутніх вихователів до формування навичок, орієнтованих на сталий розвиток» визначено педагогічний тренінг. Педагогічний тренінг у контексті цього дослідження – це форма організації пізнавальної діяльності майбутніх вихователів, яка базується на інтерактивному навчанні та спрямована на розвиток професійних якостей, формування системи знань, умінь, навичок й особистісних ціннісних орієнтацій у контексті ідей сталого розвитку. Завдання педагогічного тренінгу: створити умови для оволодіння сутності освіти для сталого розвитку, організацією діяльності за інноваційною освітньою програмою «Дошкільнятам – про освіту для сталого розвитку»; формувати світогляд майбутніх вихователів на засадах сталого розвитку, вчити імплементувати ідеї сталого розвитку в освітній процес закладу дошкільної освіти; сприяти розвитку творчої особистості майбутніх вихователів через оволодіння методичними знаннями та вміннями використання інтерактивних вправ у взаємодії з дошкільниками; виховувати ціннісні орієнтири на засадах сталого розвитку [4].

Основними методами визначено методи інтерактивного навчання, оскільки саме за таких умов суб'єкти освітнього процесу мають максимум можливостей, по-перше, для застосування власного досвіду під час

розв'язування проблемних завдань; по-друге, використання свободи розумової діяльності; по-третє, формування як спеціальних умінь і навичок, окреслених даним дослідженням, так і загальнопрофесійних.

Важливим у контексті нашого дослідження було викладання дисциплін фахової підготовки за принципами педагогіки емпатерменту, оскільки методологічною основою емпатермент-педагогіки є положення про те, що учень – це активна й творча особистість, здатна пізнавати та саморозвиватись, нести відповідальність за рішення й дії, які вона приймає та виконує [1].

Мета педагогічної практики як форми підготовки майбутніх вихователів до формування в старших дошкільників навичок, орієнтованих на сталий розвиток, полягає у сприянні закріпленню в студентів знань, здобутих у процесі вивчення теоретичних курсів дитячої психології, дошкільної педагогіки, фахових методик, спецкурсу «Підготовка майбутніх вихователів до формування навичок, орієнтованих на сталий розвиток», а також формуванню вмінь і навичок організації та проведення режимних процесів, різних видів діяльності дітей, занять з урахуванням вікових і індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку з дотриманням принципів емпатермент-педагогіки.

Серед завдань педагогічної практики виокремлено ті, що стосуються формування професійних умінь та навичок загалом, та завдання, що належать до кола нашого дослідження. Отже, зазначено такі завдання педагогічної практики: поглибити, закріпити теоретичні знання, навчити творчо використовувати їх у навчально-виховній роботі з дітьми дошкільного віку; формувати професійно-педагогічну спрямованість студентів, виховувати стійкі інтереси до професії й любов до дітей, розвивати потреби в поглибленні та вдосконаленні навичок і вмінь; формувати професійно значущі якості особистості: дисциплінованість, стриманість, організованість, цілеспрямованість, доброзичливість; виховувати ціннісні орієнтації студентів в інтересах сталого розвитку; формувати професійно-педагогічні вміння прогнозувати результати певного педагогічного впливу, можливі труднощі в здійсненні освітньо-виховної роботи з дітьми дошкільного віку; вміти ставити мету та формулювати завдання педагогічної діяльності з дітьми; вміти планувати роботу з дітьми; вміти організовувати дітей у різних видах діяльності: в іграх, у праці, на заняттях; сформувати в студентів уміння володіти методами й прийомами роботи з дітьми: з розвитку мовлення, з екологічного виховання, з фізичної культури, з розвитку математичних уявлень, з розвитку художніх здібностей, з розвитку ігрової діяльності, здійснення трудового виховання; вміти здійснювати індивідуальний підхід; формувати вміння активізувати пізнавальну діяльність дітей, розвивати творчі здібності дошкільників, розробляти конспекти різних видів діяльності дітей; формувати в студентів уміння, що забезпечують охорону життя, здоров'я та психічного благополуччя дітей: створювати позитивний емоційний клімат у дитячому колективі, проводити загартовувальні процедури, слідкувати за руховим режимом і фізичним навантаженням дітей; фор-

мувати в студентів комунікативні вміння публічно виступати перед педагогічним колективом, володіти педагогічним тактом, вирішувати конфліктні ситуації в дитячому колективі, керувати своєю поведінкою і настроєм, володіти демократичним стилем спілкування; формувати вміння виготовляти дидактичні матеріали, ігри та іграшки, атрибути до ігор, уміти оформляти виставки, ширми, естетично й педагогічно грамотно оформляти приміщення та ділянку закладу дошкільної освіти.

Формами підготовки майбутніх вихователів до формування в старших дошкільників навичок, орієнтованих на сталий розвиток, у соціально-активному напрямі визначено проекти та акції, що сприятиме ціннісному особистісному прийняттю ідей сталого розвитку та діяльності щодо їх поширення, а, відтак, формуванню ціннісного, поведінкового, когнітивного, рефлексивного та методичного компонентів підготовки.

Аналізуючи загальні показники готовності майбутніх вихователів до формування в старших дошкільників навичок, орієнтованих на сталий розвиток, констатуємо динаміку рівнів готовності в розрізі контрольної та експериментальної груп.

Так, в експериментальній групі (ЕГ) низького рівня готовності за ціннісно-мотиваційним критерієм не виявлено, а в контрольній групі (КГ) – 11,46%; середній рівень мають 46,88 % (КГ) та 9,30 % (ЕГ); достатній – 29,17% (КГ) та 70,93% (ЕГ); високий – 12,50% та 19,77% відповідно. Щодо когнітивного критерію отримано такі результати: низький рівень – 15,63% (КГ), тоді як в експериментальній групі низького рівня не виявлено; середній – 56,25% (КГ) та 55,81% (ЕГ); достатній – 19,79% (КГ) та 33,72% (ЕГ); високий рівень – 8,33% (КГ) і 10,47% (ЕГ). Дослідження за поведінковим критерієм дало такі результати: низький рівень – 10,42% (КГ), тоді як у експериментальній групі низького рівня не виявлено; середній – 55,21% (КГ) та 56,98% (ЕГ); достатній – 27,08% (КГ) та 31,40% (ЕГ); високий – 7,29% (КГ) і 11,63% (ЕГ). У дослідженні готовності майбутніх вихователів до формування у старших дошкільників навичок, орієнтованих на сталий розвиток, за методичним критерієм отримано такі результати: низький рівень – 23,96% (КГ), 3,49% (ЕГ); середній – 59,38% (КГ) та 60,47% (ЕГ); достатній – 16,67% (КГ) та 26,74% (ЕГ); респондентів з високим рівнем готовності в контрольній групі не виявлено, тоді як у експериментальній таких 9,30%.

Висновки. Отже, отримані результати переконливо свідчать про дієвість реалізації розробленої технології підготовки майбутніх вихователів до формування в старших дошкільників навичок, орієнтованих на сталий розвиток. Окреслені напрями націленої освітньої роботи перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємодоповнюють один одного. Визначені форми, методи та засоби сприяють формуванню компонентів підготовки майбутніх вихователів до формування в старших дошкільників навичок, орієнтованих на сталий розвиток.

Проведене дослідження не претендує на всебічне розв'язання проблеми й не вичерпує всіх аспектів окресленої теми. Подальшого дослі-

дження потребує проблема підготовки майбутніх вихователів до забезпечення наступності між дошкільною ланкою освіти та новою українською школою в контексті ідей сталого розвитку.

Список використаної літератури

1. Вовк Н. В., Жукова М. О. Застосування педагогіки емпіризму в проектній діяльності учнів на уроках трудового навчання. *Наукові записки. Серія: педагогіка*. 2016. № 2. URL: <http://nzp.tnpu.edu.ua/article/view/84914/80488> (дата звернення: 21.01.2018).
2. Зданевич Л. В. Професійна підготовка майбутніх вихователів до роботи з деадаптованими дітьми: теорія і методика : монографія. Хмельницький : Вид-во ХГПА, 2013. 577 с.
3. Линенко А. Ф. Готовність майбутніх учителів до педагогічної діяльності. *Педагогіка і психологія*. 1995. № 1. С. 125–133.
4. Миськова Н. М. Педагогічний тренінг як форма підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до реалізації ідей сталого розвитку. *Педагогічний дискурс* : зб. наук. пр. 2018. № 24. URL: <http://ojs.kgpa.km.ua/index.php/peddiscourse/article/view/170> (дата звернення: 21.01.2018).
5. Пометун О. Технології – це відповідь. А про що ми запитуємо? *Рідна школа*. 2011. № 8–9 (серпень-вересень). С. 23–27.

Стаття надійшла до редакції 25.01.2018

Миськова Н. Н. Реализация технологии подготовки будущих воспитателей к формированию у старших дошкольников навыков, ориентированных на устойчивое развитие

В статье освещены вопросы экспериментального исследования действенности технологии подготовки будущих воспитателей детей дошкольного возраста к формированию навыков, ориентированных на устойчивое развитие. Выделены направления образовательной работы по обозначенной технологии. Описаны критерии (ценностно-мотивационный, когнитивный, поведенческий и методический), показатели и уровни готовности будущих воспитателей детей дошкольного возраста к формированию навыков, ориентированных на устойчивое развитие. Освещены некоторые аспекты проведения формирующего этапа педагогического эксперимента, а именно: направления, формы и методы подготовки будущих воспитателей детей дошкольного возраста к формированию навыков, ориентированных на устойчивое развитие. Раскрыты результаты контрольного этапа экспериментального исследования подготовки будущих воспитателей детей дошкольного возраста к формированию навыков, ориентированных на устойчивое развитие.

Ключевые слова: технология, компоненты подготовки, готовность будущих воспитателей к профессиональной деятельности, устойчивое развитие.

Myiskova N. Implementation of the Technology of Future Educators Training to the Formation of Skills of Senior Preschool Children, Oriented Towards Sustainable Development

The article deals with the issue of experimental research of the effectiveness of the technology of training future educators for preschool children to the formation of skills oriented towards sustainable development. The directions of educational work for the indicated technology (organizationally learning, professionally acting and socially-active) are singled out.

The criteria (value-motivational, cognitive, behavioral and methodological) and indicators (valuable attitude to ideas of sustainable development, desire to disseminate ideas of sustainable development in society, availability of knowledge about sustainable development, education for sustainable development and an integrated course «Preschoolers – education for sustainable development»; assessment of peculiar actions in the context of

sustainable development ideas; activity in disseminating sustainable development ideas; ability to organize various types of activities with older preschoolers in accordance with the principles of pedagogy empowerment and the ability to plan educational activities with older preschoolers under the program «Preschoolers – Education for Sustainable Development») readiness of future teachers for preschool children to the skills focused on sustainable development are described.

The academic, basic, medium and satisfactory levels of the specified readiness are outlined. Some aspects of the formative stage of the pedagogical experiment are highlighted, namely: directions, training as a form of schooling of future educators for preschool children to the development of skills oriented to sustainable development; interactive methods are defined as effective in preparing future educators for a certain aspect of their activity. The results of experimental research of training future educators for preschool children to the development of skills oriented to sustainable development are revealed, namely: comparison of the results of the diagnostic study of the respondents of the control and experimental groups at the control stage of the pedagogical experiment.

Key words: *technology, components of studying, readiness of future educators for professional activity, sustainable development.*